

Brochure BV Taal/Instrumentaal

De afgelopen jaren is er met veel inzet gewerkt aan de ontwikkeling van leermiddelen die doelbewust aandacht besteden aan de voortgezette taalverwerving van allochtone leerlingen in het voortgezet onderwijs. Niet door hen een aparte behandeling te geven, maar door die aandacht te integreren in de methode Nederlands. Deze aanpak heeft geresulteerd in twee methoden Nederlands voor meertalige VBO/MAVO-klassen: *BV Taal* en *Instrumentaal*.

Op verzoek van de sectie Nederlands als tweede taal van het blad *Levende Talen* hebben Els Rutten, Jeanette den Ouden & Monique van de Laarschot aan de hand van een aantal beoordelingscriteria *BV Taal* en *Instrumentaal* besproken. Deze beoordelingscriteria gaan met name in op de manier waarop de leerstof en de didactiek van de methoden rekening houden met voortgezette taalverwerving (bijvoorbeeld de manier waarop de methode aandacht besteedt aan woordenschatuitbreiding en grammatica).

De besprekingen van *BV Taal* en *Instrumentaal* zijn verschenen in *Levende Talen*. De besprekingen zijn daarnaast gebundeld in een handzame brochure.

Deze brochure is te bestellen bij: Bureau Levende Talen, Postbus 75148, 1070 AC Amsterdam (telefoon 020: 673 94 24) na overmaking van f 15 op girorekening 306400 onder vermelding van 'brochure BV Taal/Instrumentaal'.

Observatieschema NT2-cursisten

Het is belangrijk om een goed beeld te hebben van de vaardigheden en vorderingen van cursisten die deelnemen aan de basiseducatie. Daarmee kan bepaald worden of ze op de juiste plek in de opleiding zitten, en welke (vervolg-)opleiding voor hen het meest geschikt is. Het SVE ontwikkelt in het project

'Instroom- en voortgangsbegeleiding' een aantal instrumenten waarmee de voortgang van cursisten in hun leerproces kan worden vastgesteld. De meeste van deze produkten zijn verschenen in de aanvulmap 'Instroom- en voortgangsbegeleiding', die wordt uitgegeven door het SVE.

In het kader van dit project is nu een instrument verschenen waarmee de voortgang van NT2-cursisten kan worden beoordeeld. Het is een observatieschema met handleiding, functionele taalopdrachten en een registratieformulier. Het instrument helpt docenten om vast te stellen:

- of een cursist op de goede weg is van niveau 0 naar niveau 1, dan wel van niveau 1 naar niveau 2;
- op welke deelaspecten van het leren van het Nederlands versterking nodig is;
- of een cursist (te) langzaam gaat, dan wel sneller kan;
- of een cursist op niveau 1 of 2 functioneert.

Met deze gegevens kunnen beslissingen genomen worden over de plaatsing van de cursist (moet hij naar een intensievere of minder intensieve opleiding, heeft hij extra hulp nodig bij bepaalde onderdelen etcetera). Het materiaal kan bij ieder lesmateriaal gebruikt worden om de voortgang te controleren.

De observatielijst bevat een tiental aandachtspunten waarop de docent de cursist moet observeren. Het gaat om onderwerpen als uitspraak, lezen en schrijven, maar ook om interactie in de klas en de kwaliteit van het huiswerk. Bij ieder aandachtspunt worden uitspraken gedaan waarvan de docent moet constateren of dat voor de cursist geldt, bijvoorbeeld 'begrijpt snel de betekenis van nieuwe zinnen' of 'heeft veel inbreng in klasgesprekken.' Geadviseerd wordt tevoren met alle docenten deze punten door te spreken, zodat iedereen dezelfde ideeën daarover heeft.

De functionele taalopdrachten bevatten voorbeeldopdrachten voor de vaardigheden lezen, luisteren, schrijven, spreken op twee niveaus. Deze opdrachten moeten aangevuld worden met eigen opdrachten van de docenten. Ze zijn bedoeld om vast te stellen hoe cursisten in dagelijkse situaties het Nederlands gebruiken. Bij de voorbeeldopdrachten is een sleutel gegeven, waarin staat aan welke eisen het antwoord van de cursist moet voldoen om als

voldoende te kunnen worden aangemerkt.

Regelmatig moeten de vorderingen van iedere cursist worden bijgehouden op het registratieformulier, zowel voor de observatiepunten als wat betreft de taalopdrachten. Dit heeft echter alleen zin als er ook conclusies aan verbonden worden, bijvoorbeeld door een cursist binnen de les meer opdrachten voor bepaalde vaardigheden te geven, of door hem indien nodig een andere groep te plaatsen. Het gebruik van dit instrument vraagt dan ook veel overleg en afstemming tussen docenten binnen een instelling.

E. Bohnenn, E. Liemberg & Z. Sheik Joesoef, *Observatie en beoordeling NT2. Niveau 0 tot en met 2*. Amersfoort, SVE, 1996. 56 blz., bestelnummer 2262, f 14,50.

Talenonderwijs in het MBO bedreigd

In opdracht van de VON, de VLLT en het NAP/MVT heeft het SCO-Kohnstamm Instituut een onderzoek uitgevoerd naar het talenonderwijs in het MBO. Aanleiding was de invoering van de SVM-wet (Sectorvorming en Vernieuwing in het middelbaar beroepsonderwijs) in 1993. De vele fusies, de vergrote zelfstandigheid van de scholen en de afschaffing van centrale examens hadden nogal wat gevolgen voor het talenonderwijs. Zo is in de huidige (beroepsspecifieke) eindtermen voor het MBO nauwelijks aandacht voor de talen. Iedere directie kan zelf beslissen of ze een taal op het eindexamen plaatst en zoja hoeveel (of hoe weinig) uren daarvoor beschikbaar zijn. Men kan zich voorstellen dat dit niet altijd in het voordeel van de talen uitvalt.

In het onderzoek is bekeken welke problemen zich voordoen en er is gezocht naar voorbeelden van geslaagde oplossingen. Dit is gedaan door een vragenlijst te verspreiden waarin de problemen konden worden aangegeven. Vervolgens zijn een aantal respondenten geïnterviewd over hun oplossingen. In mei vorig jaar is een conferentie georganiseerd waarin diverse organisaties en betrokkenen konden reageren op de voorlopige resultaten. Tenslotte zijn er gevalsbeschrijvingen gemaakt van veelbelovende oplossingen.

Belangrijkste conclusie van het onderzoek is dat de positie van de talen ernstig bedreigd is.

Doordat de talen in veel opleidingen niet meer verplicht zijn, worden ze soms als bezuinigingsmaatregel afgeschaft. De inhoudelijke vernieuwingen, die voorschrijven dat de talen meer beroepsgericht moeten worden, leveren veel problemen op door een gebrek aan mogelijkheden voor docenten (ontbrekend lesmateriaal, geen mogelijkheden tot nascholing). De positie van het vak Nederlands is iets minder bedreigd, maar veel problemen worden door alle talen gedeeld. De zoektocht tenslotte naar geslaagde oplossingen voor de problemen is eigenlijk mislukt. Er worden in het onderzoeksrapport een viertal oplossingen beschreven die bruikbaar zouden zijn. Daarbij wordt geconstateerd dat de meeste problemen niet op schoolniveau bestreden kunnen worden. Ze hangen te sterk samen met de hele structuur van het MBO-onderwijs en met (ontbrekende) financiële en organisatorische voorwaarden. De onderzoekers vragen zich af of de afschaffing van taalvakken niet al te ver is doorgezet om nog opgevangen te kunnen worden door incidentele oplossingen. Eén van de aanbevelingen in het rapport is dan ook dat in de derde generatie eindtermen, die in augustus 1997 worden ingevoerd, eisen aan de taalvaardigheid voor alle soorten opleidingen opgenomen worden, en een andere is dat de overheid een investering moet doen om het talenonderwijs inhoudelijk te ondersteunen. Alleen door structurele maatregelen te nemen kan het talenonderwijs in het MBO nog gered worden.

A. van Gelderen, R. Oostdam *Talenonderwijs in het vernieuwde MBO. Inventarisatie van problemen en praktijkoplossingen*. Amsterdam, SCO-Kohnstamm Instituut, 1996 (SCO-Rapport 425). 142 blz., ISBN 90-6813-476-0.

Zestien plus geheel herzien

Zestien plus, een methode voor volwassen anderstaligen die Nederlands willen leren, is herzien. Onlangs is deel 1 van de herziene versie uitgebracht. Het materiaal bestaat uit een tekstboek, een werkboek en een cassette voor de cursist, en een handleiding en cassette voor de docent.

De oorspronkelijke methode (*Zestien plus Basisprogramma*) verscheen in 1987 als één van

de eerste professionele programma's voor Nederlands als tweede taal. Het lesmateriaal was aan een actualisering toe, en deze actualisering is aangegrepen voor een volledige herziening.

Een verschil dat opvalt in een vergelijking met het oude basisprogramma is het feit dat de cursist twee boeken nodig heeft. Het tekstboek (met steunkleur) bevat veel authentieke teksten, foto's en tekeningen. Het werkboek is een groot en dik boek waarin geschreven en gestreept kan worden. De woordenschatoefeningen, die voorheen in een apart boekje stonden, zijn nu in dit werkboek opgenomen. De docentenhandleiding bevat een uitgebreide inleiding over uitgangspunten, en per les duidelijke aanwijzingen voor de werkwijze en de antwoorden bij de oefeningen.

Veel van het materiaal is herkenbaar uit het 'oude' *Zestien plus*. De lessen zijn geclusterd rond een thema. Ieder thema bevat gemiddeld drieëntwintig lessen, waarin de verschillende vaardigheden elkaar afwisselen: lezen, luisteren, spreken, schrijven, woordenschat, grammatica, spelling, studievvaardigheid en zelfstandig leren. Bij ieder blok zit een woordenlijst met alle woorden die in dat blok aan bod zijn gekomen. Deze woorden worden steeds geoefend en herhaald in de woordenschatlessen (zo'n 6 à 7 lessen per blok). Het lesmateriaal, dat aan doelen op SVE-niveau 2 tot begin 3 werkt, is bedoeld voor intensief klassikaal gebruik in basiseducatie en VAVO-klassen (minimaal 12 uur per week).

Toch zijn er inhoudelijk verschillen. In het lesmateriaal wordt meer aandacht besteed aan wat de cursist doet en waarom hij dat doet. Zo zijn de schrijfp opdrachten functioneler geworden, en zijn de spreekopdrachten meer gericht op communicatieve situaties. In de leeslessen wordt aandacht besteed aan het aanleren van leesstrategieën, zodat cursisten zich bewust worden van de verschillende manieren waarop ze een tekst kunnen lezen. Tenslotte is er een leergang 'zelfstandig leren' toegevoegd, waarin de cursisten er onder andere expliciet op gewezen worden dat er verschillende manieren zijn om een taal te leren. In deze lessen moeten ze voor zichzelf vaststellen welke manier van leren (luisteren, praten, ...) het beste bij hen past.

Deel 1 is het eerste van drie delen die zowel

als doorstroomprogramma als als eindonderwijs kunnen dienen. Met deel 2 (verkrijgbaar rond januari 1997) zal gewerkt worden aan doelen op SVE-niveau 3. Na deel 3, dat naast de vervolprogramma's *Zestien plus Techniek*, *Verzorging* en *Administratie* staat, kunnen cursisten staatsexamen NT2-1 afleggen (verschijnt voorjaar 1998). De drie vervolprogramma's, die veel gebruikt worden in basiseducatie en VAVO-instellingen, sluiten aan op primaire beroepsopleidingen.

A. Bergsma, M. Veen, G. van de Ven, D. Bijlsma *Zestien plus. Nederlands als tweede taal voor volwassenen* Deel 1. Groningen, Wolters-Noordhoff, 1995. Tekstboek (170 blz, ISBN 90-01-722822, f 35), werkboek (278 blz, ISBN 90-01-722841, f 29,50), geluidscassette (ISBN 90-01-722-911 f 18), docentenhandleiding (191 blz, ISBN 90-01722-784, f 65), docentencassette (ISBN 90-01-722-733, f 60).

Geheimen delen

Geheimen delen is een spannend jeugdboek voor kinderen van tien tot twaalf jaar waarin, de titel zegt, het al, verschillende geheimen een rol spelen. De hoofdpersonen in het verhaal komen uit verschillende culturen. Ze hebben gemeen dat ze allemaal leerlingen van een LOM-school zijn. Hun onderlinge verhoudingen, de soms moeizame relaties met hun ouders en de leraren worden in het boek belicht. In het verhaal lezen we hoe een aantal leerlingen een boom op het schoolplein redt, waarom Rachida van huis vlucht, dat haar vriendin Tinka een geheimbrief van haar krijgt en met een vriend, Ramon, op een brommer een gevaarlijke tocht onderneemt om haar te zien. Daarna onthult Ramon dat hij achter de rug van zijn ouders om leert drummen. Tenslotte doet Tinka haar lang bewaarde geheim uit de doeken en is ze blij dat Ramon haar daarna niet abnormaal vindt. *Geheimen delen* zou gelezen kunnen worden in het kader van intercultureel literatuuronderwijs.

J. Bouma, *Geheimen delen*. Landgraaf, Dutch Publishers, 1996. 93 blz. ISBN 90-5575-027-1, f 19,95.

Goed geregeld

Grammatica goed geregeld heeft als doel anderstaligen vanuit een communicatief perspectief met grammatica om te laten gaan. Het boek bevat weinig grammaticale regels; het is de bedoeling dat men teksten beter leert begrijpen door met die teksten te werken. Centraal in de lessen staan daarom pittige leesteksten die iedereen elke dag kan tegenkomen. Bij de leesteksten worden inhoudelijke vragen gesteld, en er worden oefeningen gedaan met de grammaticale moeilijkheden uit de teksten.

Grammatica goed geregeld bevat een overzicht van de verschillende grammaticale aandachtspunten die aan bod komen. Enkele voorbeelden uit deze lijst zijn: passiefconstructie, verwjswwoorden, vooropplaatsing, woordenschat (bijvoorbeeld synoniemen en bijwoorden van gradatie), feiten en meningen. Voorafgaand aan de leesteksten bevat elk van de tien lessen enkele voorbereidende oefeningen, waaronder een zogenaamd 'grammaticadictee'. Dit is geen 'traditioneel' dictee. De docent leest een tekst helemaal voor. De cursist hoeft de tekst niet letterlijk te reproduceren, maar moet aantekeningen maken en in overleg met andere cursisten een eigen versie van die tekst maken in een aantal stappen.

Grammatica goed geregeld is een werkboek dat bedoeld is voor (jong) volwassenen tweede-taalverwervers die enigszins gevorderd zijn (Cito 3/4). Het moet gebruikt worden als aanvulling op ander lesmateriaal en is in eerste instantie bedoeld voor klassikaal gebruik. Bij dit boek hoort een docentenhandleiding waarin ook de antwoorden op de oefeningen opgenomen zijn.

A. Fonck, *Grammatica goed geregeld. Grammatica vanuit communicatief perspectief. Nederlands voor anderstaligen*. Amsterdam, Amsterdam University Press, 1996. 122 blz, ISBN 90-5356-193-3, f29,50. Docentenhandleiding: 50 blz, ISBN 90-5356-213-3, f35.

AANKONDIGINGEN

Alfabetisering

Op 18 september 1996 organiseert Uitgeverij Coutinho een studiebijeenkomst over 'Alfabetisering in het Nederlands als tweede taal'. Deze studiebijeenkomst vindt plaats naar aanleiding van de verschijning van *Beter lezen. Cursus voor beginnende lezers in het Nederlands*. Deze cursus is bedoeld voor beginnende lezers in de basiseducatie die in het Nederlands als tweede taal worden gealfabetiseerd.

Tijdens deze studiebijeenkomst gaan Mari-lene Gathier en Dorine de Kruijff, de auteurs van *Beter lezen*, ondermeer in op de vraag hoe *Beter lezen* kan worden ingezet in alfabetiseringsgroepen. Daarnaast geven zij een voorbeeldles uit *Beter lezen*.

Bastienne Tholen, inhoudelijk medewerker bij het Studiecentrum Volwasseneneducatie Amersfoort (SVE) houdt daarna een korte lezing over alfabetiseringsprofielen, die zij ondersteunt met een videopresentatie.

Datum: 18 september 1996

Tijd: 13.30 - 17.00 uur

Plaats: Zalencentrum La Vie, Utrecht

Deelname is gratis. De inschrijving sluit 4 september 1996. Voor meer informatie kunt u bellen met Sandra Schoenmakers (Uitgeverij Coutinho), 035: 694-99 91.

Toetsen in het NT2-onderwijs

Op zaterdag 12 oktober 1996 organiseert het sectiebestuur NT2 van de Vereniging van Leraren in Levende Talen een studiedag over toetsen in het NT2-onderwijs. Het doel van de dag is NT2-docenten in het voortgezet onderwijs en volwasseneneducatie wegwijs te maken in de verschillende soorten toetsen die er op de markt zijn. Na een plenaire inleiding door Anne-Mieke Janssen-van Dielen, wordt de groep gesplitst in twee stromen: een voor VO/ISK-docenten en een voor VE-docenten (BE, VAVO en MBO).